

Regional characteristics of the ethnic tourism in Mexico

Luis Hulian Montero Palma

Associate of the Embassy of Mexico in Hungary

Krasimir Levkov

University of agribusiness and rural development, Bulgaria

Abstract: The study aims to clarify the state of ethno-tourism in Mexico and to outline its regional characteristics. The profile of ethno-tourism is considered as a destination within the framework of cultural tourism. The current state of tourism in Mexico is analyzed. The opportunities for the development of ethno-tourism in Mexico are presented and its regional characteristics are clarified. Some threats related to the development of ethno-tourism in the country have been outlined.

Keywords: indigenous peoples, cultural tourism, ethnic tourism, anthropological tourism.

Регионални характеристики на етнотуризма в Мексико

Луис Хулиян Монтеро Палма

Сътрудник на Посолството на Мексико в Унгария

Красимир Левков

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

Резюме: Изследването цели да изясни състоянието на етнотуризма в Мексико и да очертае неговите регионални характеристики. Очертан е профилът на етнотуризма като направление в рамките на културния туризъм. Анализирано е съвременното състояние на туризма в Мексико. Представени са възможностите за развитие на етнотуризма в Мексико и са изяснени регионалните му характеристики. Очертани са някои заплахи, свързани с развитието на етнотуризма в страната.

Ключови думи: местни народи, културен туризъм, етнотуризъм, антропологически туризъм.

Въведение

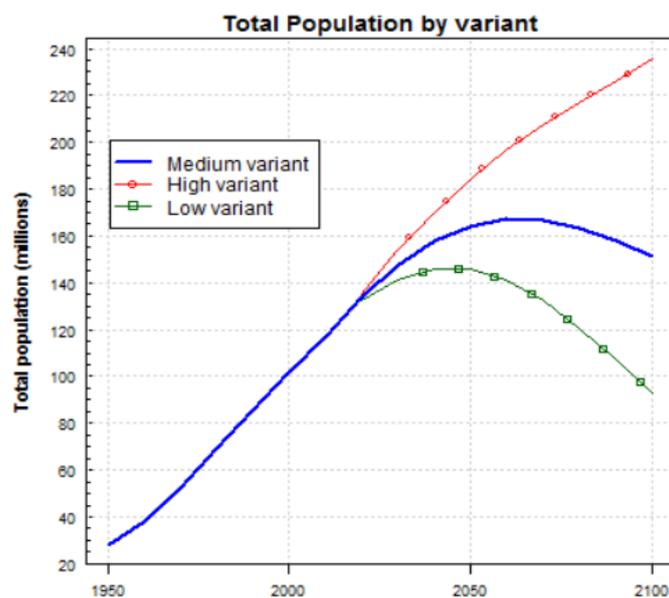
Мексико е най-северно разположената латиноамериканска страна. Заема площ от 1,944 млн. км². На север граничи със САЩ, на юг и югоизток – с Гватемала и Белиз, на изток – с Атлантическия океан (Мексиканския залив и Карибско море) и на запад – с Тихия океан. Разделена е на 31 щата и 1 федерален окръг (фиг. 1).

С население от 130 милиона души през 2018 г. Мексико е най-многолюдната испаноезична страна и 10-та по население в света. През последните 40 години нейното население е нараснало двукратно. (фиг. 2) Съотношението между градското и селското население е 78:22 (респ. 103 млн. в градовете и 27 млн. в селата). (<http://www.worldometers.info/world-population/population-by-country>)

Фиг. 1. Географско положение и административна подялба на Мексико

Източник: <https://www.nationsonline.org/oneworld/map/mexico-administrative-map.htm>

Фиг. 2. Брой на населението в Мексико

Източник: <https://population.un.org/wpp/Graphs/DemographicProfiles>

Цели. Изследването цели да представи възможностите за развитие на етнотуризма в Мексико и да очертае неговите регионални характеристики.

Методи и данни. Анализирани са етногенезисът и съвременната етническа и езикова структура на населението. Използвани са данни на официални правителствени източници, авторитетни международни организации и енциклопедични издания в областта на туризма, както и предишни публикации на авторите.

Резултати и дискусия

Етногенезис на мексиканското население. Преди колониалната ера територията на днешно Мексико е обитавана от няколко милиона индианци, принадлежащи към различни етноси и езикови групи. По време на колониалния период (1519 – 1810 г.) в структурата на

населението настъпват сериозни промени. Броят на индианците намалява драстично, а интензивните преселвания от Европа и Африка постепенно увеличават броя и относителния дял на смесеното население (метиси), което по-лесно възприема испанския език и католическата религия. Днес те са доминиращата етническа група и формират гръбнака на съвременното мексиканско общество, докато делът на коренните индиански народи (*pueblos originarios*) според различни източници и методологии е между 5 и 15% от населението.

В някои от крайните южни райони на страната индианците съставляват значителна част от населението. Те продължават да говорят на традиционните си езици Нахуатл (около 1,5 млн. души), Юкатек Майа (750 хил. души), Сапотек, Микстек, Пурепеча, Целтал и много други. Мексико официално признава 68 езикови групи и около 364 специфични местни езици и диалекти. Над 60 от тях са застрашени от изчезване, тъй като нямат писмена форма и/или се говорят от много малко хора. Липсва пълно съответствие между говорим език и етническа принадлежност. Приблизителните оценки за числеността на по-големите етнически групи са следните: Нахуатл – 2,5 млн., Майа – 1,5 млн., Сапотек – 0,8 млн., Микстек – 0,7 млн. и т.н. (<http://populationof2017.com/population-of-mexico-country-2017.html>).

Фиг. 3. Езикова структура на населението на Мексико

Източник: <http://populationof2017.com/population-of-mexico-country-2017.html>

Мексиканската конституция признава 62 местни народа, като им дава автономия и защитава тяхната култура и езици. Общините, в които живеят местни народи, могат да запазят своите нормативни традиционни системи във връзка с избора на общинските им власти. Тази система е известна като *Usos y Costumbres* (обичаи и традиции).

Според официалната статистика на Националната комисия за развитие на коренното население, индианците съставляват 10-14% от населението на страната, като над половината от тях не говорят испански. При преброяването през 2015 г. 21,5% (26 млн. души) се самоопределят като „местни”. Практически представители на коренното население живеят във всички щати на Мексико. Щатите с най-голям процент на населението, говорещо индиански езици и/или идентифициращо се като индианци, са Юкатан (59%), Оахака (48%), Кинтана Роо (39%), Чиापас 28%), Кампече (27%), Хидалго (24%), Пуебла (19%), Гереро (17%), Сан Луис Потоси (15%) и Веракрус (15%). Оахака е щатът с най-голям брой местни народи и езици в страната. (<http://populationof2017.com/population-of-mexico-country-2017.html>)

Етнотуризм. През последните десетилетия в света се наблюдава нарастващ интерес към културите на малките народи и маргинализираните етнически и етнографски групи. Този

интерес стои в основата на етнотуризма, който се обособява като подвид на културния туризъм.

Етнотуризмът се мотивира от търсенето на екзотични културни преживявания от страна на туристите чрез взаимодействие с характерни малцинствени групи и желанието на тези групи да използват аспекти на своята култура, за да създадат икономически възможности. Той дава възможност на туристите да изживеят някои аспекти на уникалните местни култури, пейзажи и начини на живот. Ето защо етнотуризмът е широко приет и популяризиран като стратегия за икономическо развитие и съхранение на културата в много страни по света. (Yang L. (2014) Ethnic tourism. In: Jafari J., Xiao H. (eds) Encyclopedia of Tourism. Springer, Cham)

Профилът на етнотуриста включва по-зрели (35 и повече г.) и по-заможни участници и от двата пола. Етнотуристът пътува специално, за да срещне хора, чийто начин на живот е много по-различен от неговия. Етнотуристите обикновено пристигат от високо урбанизирани и индустриализирани места. Те най-често спадат към доминиращите етнически групи в своята страна, докато местните общности по правило принадлежат към маргинални икономически, политически, културни и географски райони.

Разновидност на етнотуризма е *антропологическият туризъм*, който се фокусира върху някои застрашени от изчезване общности, запазили архаичния си поминък и начин на живот (напр. част от австралийските аборигени, пигмите в Централна Африка, някои индиански народи в Амазония и др.). Понякога като компоненти на етнотуризма се разглеждат кулинарният и алкохолният туризъм, доколкото храните и напитките са важна част от етнокултурните характеристики на различните общности. (Левков, К. Алтернативни видове туризъм. Артграф, София, 2013)

Често природната и културната среда, в която се развива етнотуризмът, съвпада с тази на селския, екологичния и дори на приключенския туризъм. Това създава възможности за предлагането на още по-атрактивен, комплексен туристически продукт.

От съществено значение е хората от местните етнически и етнографски групи да бъдат активни участници във взаимодействието с етнотуристите. Това гарантира автентичността на преживяванията на гостите и в същото време е средство за съхраняване и развитие на местните култури. Обикновено разходите за създаване на заетост в етнотуризма са по-малки от тези при останалите видове туризъм. Необходимо е насърчаване на местните туристически бизнес-субекти, за да може по-голяма част от приходите да остане на разположение на местните общности.

Потенциалните заплахи за местните общности, произтичащи от развитието на етнотуризма се свързват със западането на други, традиционни поминъци като лова, риболова, животновъдството и др. Съществуват и крайни мнения, че туризмът във всичките му форми има негативен ефект върху битието на малките културни общности и застрашава нормалното им развитие. Това прави особено важен въпроса за внимателното планиране и управление на туризма в териториите, населявани от подобни общности. (Левков, К. Алтернативни видове туризъм. Артграф, София, 2013)

Туризмът в Мексико. Страната разполага с много разнообразни природни и антропогенни туристически ресурси, обусловени от спецификата на нейното географско положение и историческо развитие. В Списъка на световното културно и природно наследство на ЮНЕСКО са включени 35 обекта, в т.ч. 27 културни, 6 природни и два със смесено значение. По този показател Мексико е седми в света и първи в Америка. (https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_World_Heritage_Sites_in_Mexico)

По данни на WTTC през 2017 г. прекият принос на туризма към БВП на Мексико възлиза на 82 млрд. US\$ (7% от БВП на страната). От тях 88% са изхарчени за почивка и развлечения, а 12% - за бизнес туризъм. Пряко заети в туризма са около 4 млн. души – 7,5% от заетите в националната икономика. Мексико произвежда 13% от туристическия продукт на Северна Америка, но създава около 40% от работните места в туристическия сектор на

региона. Формираният туристически износ възлиза на 22 млрд. US\$ - 5% от общия износ на страната. (TRAVEL & TOURISM ECONOMIC IMPACT 2018 MEXICO. <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/countries-2018/mexico2018.pdf>)

Водещи туристически дестинации са Мексико сити за градския културен туризъм и Канкун за морския туризъм. Първият създава ¼ от туристическия продукт на страната, а вторият – 6%. Структурата на туристическия поток и приходите от него в двата града е много различна: в Мексико сити вътрешният туризъм формира 88% от туристическите приходи, докато в Канкун определящ е делът на приходите от международен туризъм – 53%, като 2/3 от него се формира от туристи от САЩ. (TRAVEL & TOURISM CITY TRAVEL & TOURISM IMPACT 2017 NORTH AMERICA. <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/cities-2017---regional/north-america---city-travel-and--tourism-impact-2017.pdf>)

Културният туризъм в Мексико. От 2001 г. Министерството на туризма със съдействието и на други федерални институции популяризира и подкрепя изпълнението на програмата *Pueblos Mágicos* (*магически селища*), насърчаваща културния туризъм в страната. Целта на програмата е да валоризира огромния туристически ресурс, базиран на богатата история, традициите, фолклора, кухнята и художествените занаяти, запазени добре в малките градове и техните райони.

До 2010 г. в програмата са включени 32 селища, а след това броят им нараства до над 80. Всяко селище получава целеви средства за подобряване на своята инфраструктура, имидж и продуктовото предлагане. Програмата *Pueblos Mágicos* е част от стратегията на Министерството на туризма за диверсификация с цел популяризиране на културата и мексиканските традиции. Тя предлага на местното население възможност за получаване на приходи от туризма и има значителен принос за икономиките не само на включените селища, но и на техните региони.

За да бъдат включени в програмата, селищата трябва да имат население най-малко 5 хил. души и да се намират на не повече от 300 километра или еквивалент на три часа пътуване по суша от голям търговски и транспортен център. Необходимо е да отговарят и на редица други критерии. Най-важният от тях е наличието на формално учреден "комитет Pueblo Mágico". Това е група от граждани (НПО), които представляват местната общност и нейните интереси. Съставена е от не повече от 15 души, които работят на принципа „про боно“ (безвъзмездно). Комитетът сключва споразумения с общинските и държавните власти и разработва актуализирани програми за общински туризъм с продължителност минимум 3 години.

Включването в програмата *Pueblos Mágicos* се счита за престижно, тъй като за него всяка година кандидатстват стотици от 2500-те мексикански общини и само малка част биват одобрени. Селищата могат да бъдат изключени от програмата преди нейния пълен срок, ако престанат да отговарят на някои от критериите. Успешното изпълнение на програмата може да даде мощен тласък не само на туризма, но и на цялостния културен статус на селището. Такъв е случаят с град Сантяго де Текила в щата Халиско, който през 2003 г. получава статут на Pueblo Mágico, а през 2006 г. е включен в Списъка на световното наследство. (<https://www.worldatlas.com/articles/unesco-world-heritage-sites-in-mexico.html>) Градът и околностите му привличат хиляди посетители, желаещи да видят полетата с агаве, дестилериите, Националния музей на текилата и да се повозят на влака „Текила експрес“ по туристическия маршрут „Пътят на Текила“ (Ruta de Tequila).

Етнотуризмът в Мексико все още няма ясно оформена ниша и се развива паралелно с археологическия и другите форми на културния туризъм, като често се комбинира и с екологичния туризъм. По тази причина е трудно да се очертае неговият пазарен сегмент. В широкия смисъл на думата елементи на етнотуризм присъстват в цялостния туристически продукт на Мексико, чиято национална култура – и традиционната, и съвременната – е основен фактор за големия интерес към страната и за нейната туристическа атрактивност.

В класическия му смисъл мексиканският етнотуризъм се базира основно на ресурсите в югоизточната част на страната, където паралелно с разглеждането на забележителните археологически обекти от Предколумбовата епоха туристите (главно от САЩ и Канада, но също и от Европа, Азия и Латинска Америка) могат да посетят селищата с преобладаващо коренно население и да се запознаят с неговия бит, стопанска дейност, традиции и обичаи.

Като изходна точка за пътуванията до тези дестинации могат да послужат Мексико сити и големите градове с международни летища. Между тях особено подходящ е морският курорт Канкун. Той е разположен в най-източния край на п-в Юкатан. На юг от него се намира т.нар. Маянска ривиера, която включва курортния град Пляя дел Кармен и екологичните паркове Ексарет и Ксел-Ха. На юг от Канкун е и историческото пристанище на Тулум. Тези и още много други обекти извеждат на преден план като ресурс за мексиканския етнотуризъм културното наследство на майте.

Снимка 1. Археологическият комплекс Чичен Ица с пирамидата на Кукулкан (вдясно) и Замъкът на воините (вляво)

Пирамидата на Чичен Ица е символ на знанието и място за поклонение на маянската култура. Предколумбовият град се намира на полуостров Юкатан и е един от най-важните примери за цивилизацията на майте и толтеките. Чичен Ица е бил един от най-големите градове на майте, с площ от повече от 5 км². Градът е обитаван от средата на V до средата на XVIII в. Градът, израснал около сектора, известен днес като Чичен Вьйо с неговите важни паметници, е построен между VI и X в. Второто селище Чичен-Ица - най-важното за историците, съответства на миграцията на толтекските воители през X век.

Калакмул е друг древен град на майте, в щата Кампече. Има статут на смесен (културен и природен) обект на ЮНЕСКО. Това е един от най-големите археологически обекти в седалището на династията на майте на Каан от края на класическия период. Могат да се наблюдават пътищата, отбранителните системи, системите за управление на водите и за оползотворяване на земеделските земи. Археологическото проучване на района разкрива древния начин на живот на хората, техните погребални практики, орнаменти, изкуство и взаимодействие с природата.

Заклучение

Етнотуризмът в Мексико има висок потенциал за развитие. Той се основава на голямото етническо разнообразие и традициите, които се вплитат в съвременната мексиканска култура. Възможности за развитието му има във всички части на страната, но на настоящия етап основните му обекти са концентрирани в южните и югоизточните щати. Там продуктът на етнотуризма се съчетава успешно с този на останалите направления на културния туризъм.

Заплахи. Има риск от преекспониране и надценяване значението на маянското наследство спрямо това на другите местни народи по подобие на негативния опит в „маянизирването“ на о-в Роатан, Хондурас.

Библиография:

1. Левков, К. Алтернативни видове туризъм. Артграф, София, 2013.
2. Montero, L., Leyendas mayas sin relatar. AMG publishing, Sofia, 2016.
3. Yang L. (2014) Ethnic tourism. In: Jafari J., Xiao H. (eds) Encyclopedia of Tourism. Springer, Cham.
4. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_World_Heritage_Sites_in_Mexico.
5. <http://populationof2017.com/population-of-mexico-country-2017.html>.
6. <https://www.quora.com/What-is-the-indigenous-population-of-Mexico-called>.
7. <https://www.worldatlas.com/articles/unesco-world-heritage-sites-in-mexico.html>.
8. <https://www.wttc.org/economic-impact/country-analysis/country-reports>.